A Bakony szarvasgombái

A nyári szarvasgomba (Tuber aestivum Vitt.) úgy egy félszázaddal ezelőtt nevezetes terménye volt a Bakonynak. A mintegy 80 fajra terjedő Kárpát-térségbeli szarvasgombák közül a nyári szarvasgomba, a fehér szarvasgomba (Choiromyces venosus Fr.) és a vörösbarna kocsonyás álpöfeteg (Melanogaster variegatus Vitt.) voltak azok, amelyek konyhai felhasználhatóságuk révén közismert gombák voltak. Ezek gyermekfej-nagyságúra — súlyra ½ kg-ig — is megnőttek, így nagyságuk révén már ősidők óta keresett, értékes gombák voltak.

A fehér szarvasgomba nem fordul elő a Bakonyban. Legalább is ezideig nem találtuk. Ez a magasabb hegyvidék, illetve az északibb tájak gombája. A Kárpátok erdeiben honos, jelenlegi határainkon belül csak néhány termőhelye ismeretes.

Közel húsz éve foglalkozom azzal, hogy a már feledésbe ment népi szarvasgomba ismeretet felújítsam. Azt az eredményt, amelyet pl. a nyári szarvasgomba gyűjtése és értékesítése biztosított régente, bizonyára nem fogjuk elérni.

Egyes nagy erdőbirtokosok 5—10 q. nyári szarvasgombát szedettek össze évenként. Gombakeresésre kitanított kutyákkal járták az erdőket. Az összegyűjtött gombákat a helyi kereskedőknek adták el.

Ezeket a készleteket hűvös helyen raktározták el, s mikor már nagyobb tétel együtt volt, akkor a városokba vitték. A nyári szarvasgomba ugyanis hosszú ideig, egy hónapig is elraktározható, mert nem olyan romlékony mint a földfeletti gombák.

Dr. Hollós László írja 1911-ben megjelent könyvében (Magyarország földalatti gombái), hogy azelőtt a veszprémi piacon is árulták. Persze az uradalmak háztartásaiba is sok gomba kellett. Mert nemcsak frissibe készítették el, hanem különféle módon (ecetes vízben, zsírban, borban) sokat konzerváltak is.

A vörösbarna kocsonyás álpöfeteg is előfordul a Bakonyban, de nem olyan tömegesen, mint a nyári szarvasgomba. Értve az 50 évvel ezelőtti időket. De piacra nem került, mégpedig azért, mert nem raktározható huzamosabb időre. Állaga ugyanis kocsonyásodásra, elfolyósodásra hajlamos, s így csak frissiben használható fel a konyhán.

Az öreg, 60—100 éves erdők megfogyatkozásával erdeink szarvasgomba állománya ma már nem olyan bőséges, mint régen volt. A drága munkaidő miatt ezeknek a felkutatása ma már nem lenne jövedelmező vállalkozás. Ezért írtam elébb, hogy a régi eredményt aligha fogjuk elérni. De ez a vadon, magától termő gombákra vonatkozik. A mesterséges tenyésztés lenne hivatva tömeget biztosítani. Az erre vonatkozó kísérletek folyamatban vannak. Hogyan, s miképpen, arra dolgozatom végén fogok rámutatni.

A már említett, gyakorlati jelentőségű háromféle földalatti szarvasgombán kívül még egy negyedik fajról is meg kell itt emlékeznem. Ez az ún. Mattiroló-féle szarvasgomba (Mattirolomyces terfezioides Ed. Fisch.). Ez a mediterrán gomba Magyarországon terjedőfélben van s így nincsen kizárva, hogy előbb-utóbb előkerül majd a Bakony ból is.

Tehát négyféle szarvasgomba leírását nyújtom itt, azért, hogy az érdeklődőket ezek felől kellőképpen tájékoztassam. Gyakorlatilag, felhasználásuk szempontjából ezek a legfontosabbak.

A leírások előtt essék szó még a szarvasgomba névről. A nép ezzel a szóval az elágazó korállra, vagy karfiolra emlékeztető, föld feletti gombákat jelöli meg (Ramaria fajok). A szarvasgomba a görög Elaphomyces, a latin Fungus cervinus, avagy a német Hirschtrüffel fordítása. De már századok óta átvettük a szarvasgomba nevet mi is. Erről egy 1809-ben megjelent német gombáskönyv is tanúskodik. Ez Leopold Trattinicknek „Die essbare Schwämme des Oesterreichischen Kaiserstaates" c. munkája. A nyári szarvasgomba leírása és színes ábrája a könyv leíró részének az első oldalán van. Magyar nevét is megadja: „Ungar: Szarvasgomba oder Szarvaska gennannt."

Miután a szarvasgomba nevet a magyar szak-

irodalom is átvette, nem voltak a magyar népies nevek felújíthatók. Az egyik népies név: „földi kenyér" egyébként sem eredeti, mert a német Erdbrot fordítása. A székely földön „szügomba" névvel jelölnek meg egy álszarvasgombát (Elaphomyces.). „Szívgomba" pedig azért, mert porát szívbaj ellen használták.

Meg kell tehát állapodnunk a már polgárjogot nyert szarvasgomba névnél, bár a szakirodalom ezen a néven újabban már csak a tömlős szarvas gombákat jelöli meg. A többiek ál-szarvasgombák (Elaphomyces), illetve a bazidiumosak (Hymenogaster, Melanogaster stb.) pedig álpöfetegek néven vannak leírva.

A nyári szarvasgomba (Tuber aestivum Vitt.)

Dió-, illetve burgonya nagyságú, 10 cm-ig növő, sötétbarna-fekete gomba, esetleg kékesen árnyalt, vastag kérgét sűrűn borítja többé-kevésbé hatszögű, egymástól elválasztott, lapos piramis formájú varangyosság Ezek a kiemelkedések gyakran négy részre osztottak. A gomba ritkán gömbölyű, legtöbbször szabálytalan gumóalakú Súlyos, mikor még friss, lemerül a vízben

Belseje tömött, merevhúsú, vágásfelülete síkos, kb. olyan tapintatú, mint a keményebb zsíros sajté. Eleinte fehér, azután szürkés sárgásfehér, később dohány-vörösbarna, télen olykor kékes, vagy feketés is. Erezete (márványozottsága) fehér, esetleg sárgásan árnyalt.

Gombánknak szaga eleinte alig van, később kellemes, főtt csemegekukoricára emlékeztető szagot áraszt. Szaga utóbb annyira erős, hogy 1—2 gomba teljesen eltölti a szobát kellemes szagával. Utóbb szaga kellemetlen is lehet, a termőhely szerint lehet kátrányszagú is. Ez a jelenség nemcsak a nyári szarvasgombánál fordul elő, lehet a közönséges csiperke (Psalliota arvensis L.), a tinoru (Boletus edulis Bull.), s.még többféle gomba is alkalmilag kátrány- vagy karbolszagú. Az ilyen példányok élvezhetetlenek. De ha az apró darabokra vagdalt ilyen gombákat egy éjjelen át hevertetjük, szaguk elillan, mikor is a konyhán felhasználhatók.

A fiatal nyári szarvasgomba íze mogyoróra emlékeztető, ilyenkor nyersen is ártalom nélkül ehető. Arra is van irodalmi adatunk, hogy már a régi rómaiak nyersen ették. A gomba varangyait nem szükséges lehámozni, csak jól le kell mosni, hogy a varangyai között levő földet eltávolíthassuk.

Id. C. Plinius Secundus (szül. i. sz. után 28-ban, meghalt 79-ben), „Historiae naturalis libri XXXVII" c. munkájában írja: „Tudjuk, hogy Lartius Licinus praetorral, aki Carthagóban, Hispaniában bíráskodott, néhány évvel ezelőtt megesett, hogy egy Tuberbe harapván az ennek belsejében levő denarius (régi római pénz) első fogait kitörte". Ha költött is ez az elbeszélés, arra minden esetre rávilágít, hogy a Tubereket nyersen is ették.

A nyári szarvasgomba termőrétegeinek a tömlői 60—100×50—65 mikron méretűek. A termőréteg a gomba belsejében a márványos erek mentén van. A tömlőkben 2—6, ritkábban csak 1 spóra van. Ezek széles, sokszögű terekkel, hálózatos recékkel fedettek. Méretük 20—60×17—42 mikron, aszerint, hogy hány spóra van a tömlőkben. Eleinte a spórák színtelenek, azután sárgásak, majd sárgásbarnák.

Gombánk tölgy-, bükk-, kőris és fenyőfák alatt terem, de olykor mogyoró-, vagy egyéb bokrok alatt is. Sekélyen fekszik a humuszrétegben.

Nevének csak részben felel meg. Ha az időjárás kedvező, júliusban már találhatunk kinőtt, érett példányokat. Száraz időben csak novemberre nő meg.

Hollós László rámutat arra, hogy hazánkban fordul elő a legsűrűbben. Idézett munkájának 168-ik oldalán egy térképet is közöl, aszerint a nyári szarvasgomba 30 bakonyi helység határában honos. Ezeket a következő fejezetben, (A Bakony földalatti gombái a jelen tükrében) fogom felsorolni.

Második tömeges előfordulási helye Trencsén és Nyitra megyékben van, ott 27 falura terjedőleg.

A nyári szarvasgombával kapcsolatban meg kell emlékeznem a franciáknak két nevezetes szarvasgombájáról. Ezek: a francia szarvasgomba (Tuber melanosporum Vitt.), és a téli szarvasgomba (Tuber brumale Vitt.). Ezek egymásra annyira hasonlítanak, hogy talán csak egy fajt képviselnek. Ennek (vagy ezeknek) a spórája nem recetérközös, hanem tüskés, s ezzel különíthetők el a nyári szarvasgombától. De a szaguk is kellemesebb, olykor eperre emlékeztető. Ezt a gombát a franciák mesterségesen is tenyésztik, s konzerválva igen drágán hozzák forgalomba.

Azért említem meg itt a francia szarvasgombát, mert ennek téli változatát (Tuber brumale) a Bakonyban is megtaláltam, mégpedig a Szentgál határában levő Kakastaraj-hegy nyugati lábánál eredő forrás fejénél levő bükkfa alatt, 1959. IX. 4-én és 8-án. Hollós is közli egy előfordulási adatát: Nyitra megyéből, Vágújhelyről kapta.

Végtelenül fontos lenne az, hogy ha a nyári szarvasgomba helyett, vagy ezzel egyetemben, a francia szarvasgombával is megindíthatnók a tenyésztési kísérletet. Azonban a szentgáli termőfolt gombái fertőzöttek voltak. Van egy sutagomba

1. Nyári szarvasgomba egészben és átmetszetben, egy tömlő 3 spórával és egy szabadon levő spóra.
1. Sommertrüffel im ganzen und im Schnitt, ein Sporenschlauch mit 3 Sporen und eine freie Spore
1. Truffe d'été entière et coupée, 1 utricule avec 3 spores et 1 spore séparée
1. Летний трюфель в целом и перерезанном виде, одна сумка с 3 спорами и одна свободностоящая спора.

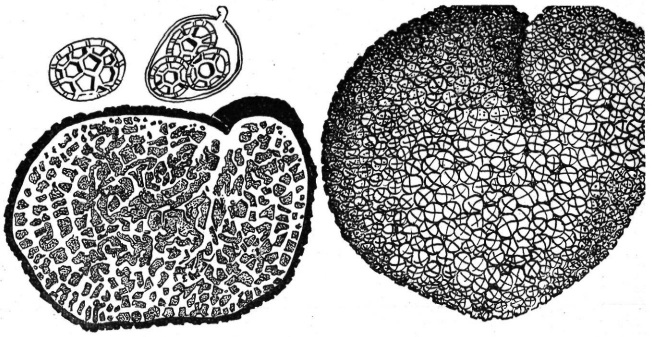

(Cudoeepus byssisedus Fr.), amely nagyobb földflaltti gombákból nő ki, azokon élősködik. Micéliuma azonban a földalatti gombákat is megtámadja. Az ilyen gomba nyálkás, elbűzösödő.

A szentgáli termőfoltot tehát tenyésztési kísérletre nem foghattam be. Évek múlva kétszer is felkerestem a kérdéses termőfoltot, de akkor ott gombákat nem találtam. Reméljük, hogy évek során ismét megtaláljuk ezt a gombát a Bakonyban.

A vörösbarna kocsonyás álpöfeteg (Melanogaster variegatus Vitt.)

Burgonya nagyságnál ritkán nő nagyobbra. Színe eleinte aranysárga, utóbb barna, esetleg rőtbarna. Alapján, és felületének egy részén fénytelen, barna, zsinórszerű micélium-szálak vannak. Gömbölyű, de szabálytalan is.

Belseje sárgás, majd barnán át lilásfeketére színeződő, kocsonyás állagú. Bazidiuma 2—5 spórás, a spórák 4—10×2—6 mikron méretűek, éretten sötétbarnák.

Szaga erős, borra, rumra, vagy almára emlékeztető. Igen jóízű csemegegomba, de hamar ellágyul, s emiatt hosszú időre nem lehet elraktározni.

Terem különféle erdőkben májustól októberig, sőt azon túl is, igen közel a föld felszínéhez, a nagyobbak ki is ütközhetnek a földből. Ilyenkor könnyű megtalálni.

Hollós a Bakonyban csak egy ízben találta, és pedig Bakonybél határában (Borostyánliget). Több bakonyi adatunk nincs erről a gombáról.

2. Vörösbarna kocsonyás álpöfeteg, egészben és átmetszetben. Alattuk 3 spóra.
2. Rotbraune, gallertige Bunte Schleimtrüffel im ganzen und im Schnitt. Darunter 3 Sporen.
2. Fausse vesse de loup brun rougeâtre, entière et coupée. Au dessous, 3 spores
2. Краснокоричневый студенистый ложнодождевик в целом и перерезанном виде. Под ними 3 споры.

A fehér- és a Mattiroló-féle szarvasgombák (Choiromyces venosus Fr., Mattirodomyces terfezoides Ed. Fischer) *együttes leírása.*

Ezek külalakra igen hasonlítanak egymáshoz. Frissiben fehérek, aztán okkeresen foltosodók. Kérgük síma, de repedések támadhatnak rajtuk. Gyermekfejnagyságúak is lehetnek, 1/2 kg súly mellett. Régi írók 4—5 kilogrammos fehér szarvasgombákról is megemlékeznek. Láttuk már a nyári szarvasgombánál is, hogy milyen nagyokat találtak régente. Ha a mostanában is található 5—8 kilós pöfetegekre, s az 50—60 cm pisztricgombakarélyokra (Polyporus squamosus Huds.) gondolunk, a régiek súlyadatai nagyon is valószínűsíthetők.

Címbeli gombáinknak a belsejük is fehér, fehéren márványozott, utóbb okkerszínű, világosabban erezett. Ízük-szaguk jó, a fehér szarvasgombáé a főtt kukorica szagára emlékeztető. Húsa ennek kemény, rágós, a Mattiroló-féle szarvasgombáé ellenben puha. Ez a gomba nyersen fogyasztva mérgező. Termőhelyeikről az előzőkben már megemlékeztem.

A Mattiroló-féle szarvasgomba a fafajokban nem válogatós, még az akácok alatt is megél. Ha ott találjuk, bízvást ezzel a gombával van dolgunk. Másként megkülönböztethető jele rövidebb (90—130×35—55 mikron) tömlője, és recetérközös spórája. A fehér szarvasgomba tömlője nyúltabb (100—180×35—70.), spórája pedig tüskés.

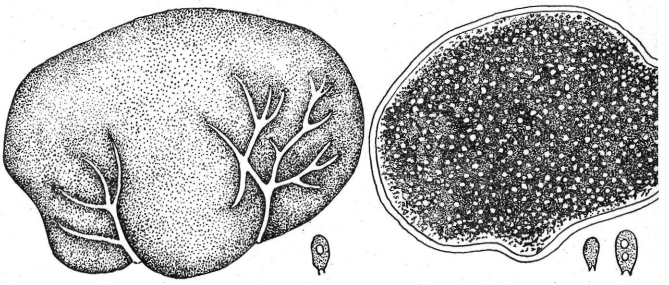

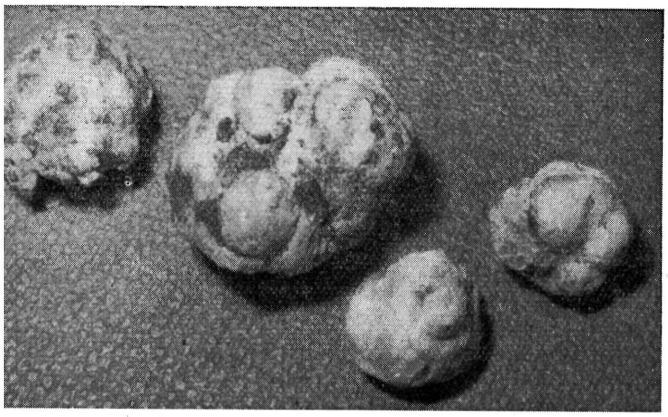

3. Mattiroló féle szarvasgomba.
3. Rotfleischige Piemonttrüffel
3. Truffe Mattirolo
3. Трюфель Маттироло.

A Bakony földalatti gombái a jelen tükrében.

Azaz melyek azok a fajok, amelyek eddig előkerültek? Említettem dr. Hollós László klasszikus munkáját („Magyarország földalatti gombái"). Ebben felsorolja azokat a gombákat is, amelyeket a Bakonyban gyűjtött, illetve adatközlőitől kapott.

A Kárpát-térség földalatti gombáinak számbavételénél ui. jelentékenyen segítségre voltak az akkori erdőhivatalok. Azok a Földmívelésügyi Minisztérium rendeletére gyűjtötték a földalatti gombákat, az adatokat pedig közölték Hollóssal.

Hollós nem járt mindazokon a helyeken, amelyekről mint lelőhelyekről, könyvében megemlékezik, bár ő maga is kutatott a Bakonyban, és pedig 1904 nyarán, a következő helyeken: Bakonybél, Bakonyszentlászló, Hárskút, Károlyháza, Lókút, Veszprém.

Az említett nyár száraz volt, azért talált aránylag kevés — csak 10 féle — földalatti gombát.

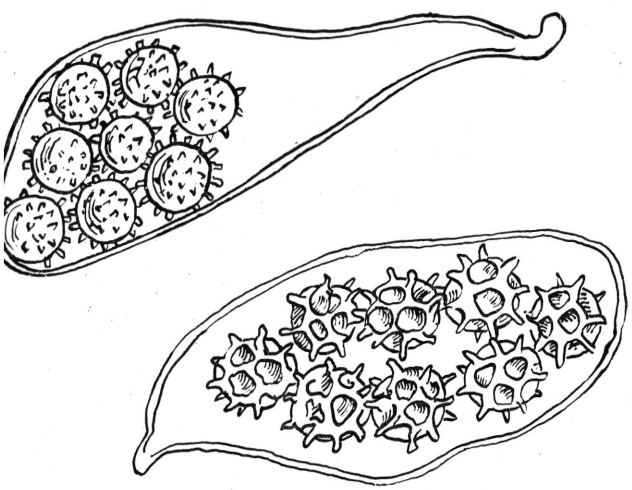

Hollós László adatai:

1. *Nyári szarvasgomba* (Tuber aestivum Vitt. Adatai a következő helységekre terjednek:

1. Aklipuszta: Szarvaskút, Bajor erdő. 2. Alsóörs. 3. Balapuszta. 4 Bakonybél. 5. Borsosgyőr. 6. Csákvár. 7. Csesznek. 8. Endréd. 9. Eplény. 10. Farkasgyepű. 11. Felsőörs. 12. Füle. 13. Gic: Kövecseserdő. 14. Gyulafirátót. 15. Hárskút: Kőrisgyörgy-hegy, Borzás. 16. Herend. 17. Iharkút. 18. Lókút: Kericser, Középháterdő. 19. Márkó: Községi erdő, Menyeke, Schlézinger árok. 20. Nagygyimót. 21. Nagyvázsony. 22. Nóráp. 23. Olaszfalu. 24. Öskü. 25. Pápakovácsi. 26. Réde. 27. Sáska: Vaskapu erdő. 28. Sikátor. 29. Szentgál. 30. Tés. 31. Uzsa. 32. Vámos. 33. Városlőd. Ez nem Hollós-féle adat, 1963. X. 20-án gyűjtötte dr. Noszky Jenő geológus a Kálvária (Strand) völgyéből nyíló Határárokban. 34. Veszprém: Jutas erdő, Városi alsóerdő. 35. Zirc.

A termőfoltok száma azonban valamivel több 35-nél (kb. 40), mert némely helység határában 2—3 lelőhely is szerepel.

Hollós adataihoz a következő saját adataim járulnak: 1958. X. 11. Hárskút, Esztergáli-völgy, Ugyanazon a héten Dragos Géza erdész is hozott hozzám egy mókus-, vagy egér-rágta példányt. Egy ösvényen találta, nem messze az Esztergáli-völgytől. 1961. VIII. 15-én Hárskúton a Borzás-hegy nyugati lejtőjén találta kísérőm: Maurer József.

Ámbár a Hollós által megjelölt helységek egy része kívül esik a tulajdonképpeni Bakony-hegységen, mégis feltüntetem a térképen ezeket is, hogy így a nyári szarvasgomba bakonykörüli elterjedési körére rámutassak (Csákvár, Endréd).

2. *Üreges szarvasgomba.* (Tuber excavatum Vitt.) Gyűjtötte, illetve kapta Hollós Aklipuszta, Bakonyszentlászló, Eplény, Hárskút (Kőrisgyörgy-

4. Felül a Mattirolo-, alatta a fehér szarvasgomba 8 spórás tömlője.
4. Achtsporiger Sporenschlauch der Rotfleischigen Piemonttrüffel (oben) und der Weißen Trüffel (unten)
4. En haut, l'utricule de la truffe Mattirolo, dessous, celle de la truffe blanche à 8 spores.
4. Восьмиспоровые сумки трюфеля Маттироло, (Вверху), и белого трюфеля (внизу).

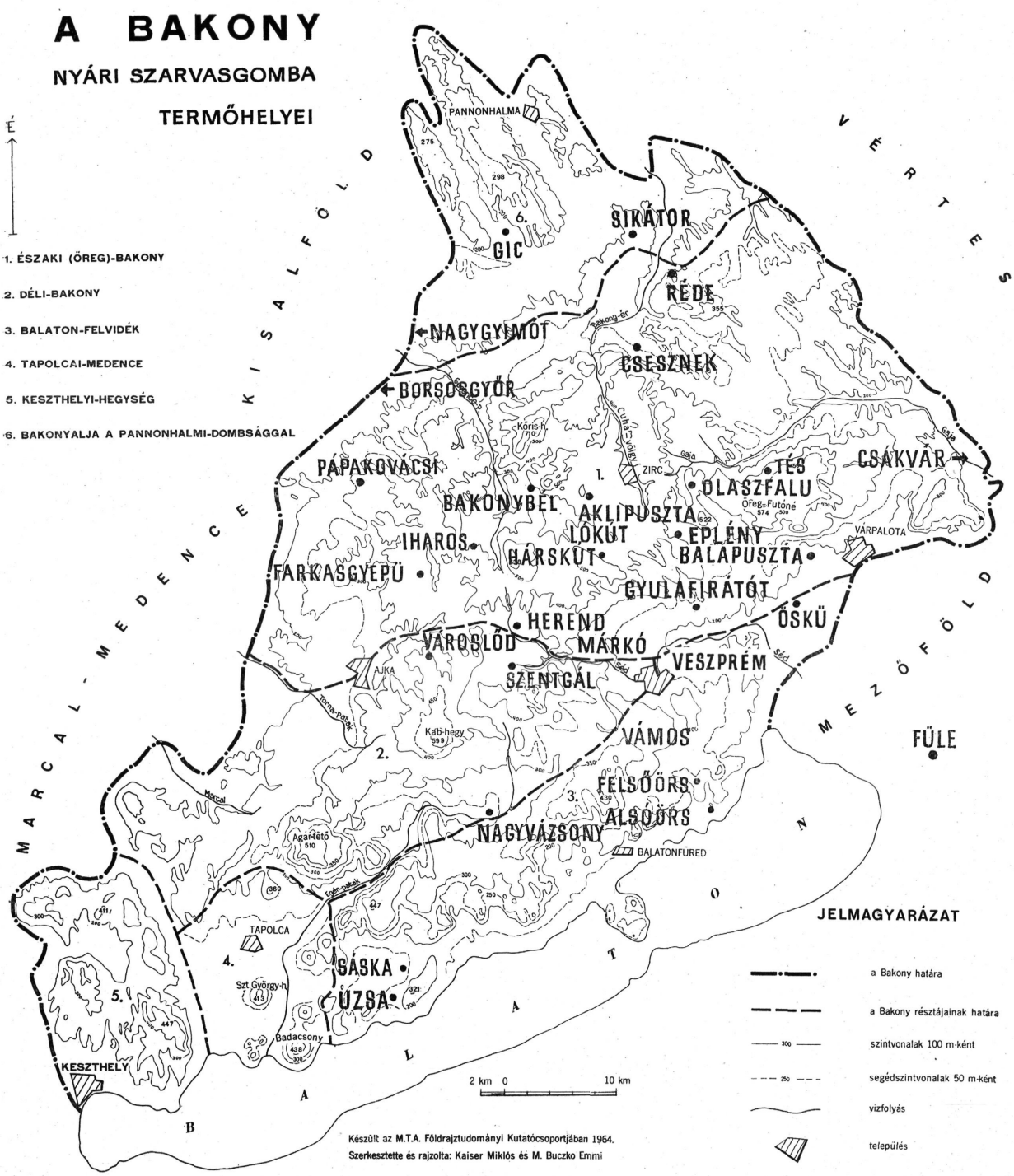

6. A Bakony nyári szarvasgomba termőhelyei.
6. Standorte der Sommertrüffel im Bakonywald.

6. Habitations des truffes d'été du Bakony
6. Места в Баконе, где растет летний трюфель.

5. Gödrös szarvasgomba egészben és átmetszetben, alól egy 8 spórás tömlő.
5. Fleischbraune Morcheltrüffel im ganzen und im Schnitt, unten ein achtsporiger Sporenschlauch
5. Truffe ridée entière et coupée; dessous un utricule à 8 spores
5. Ямистый трюфель в целом и перерезанном виде, внизу восьмиспоровая сумка.

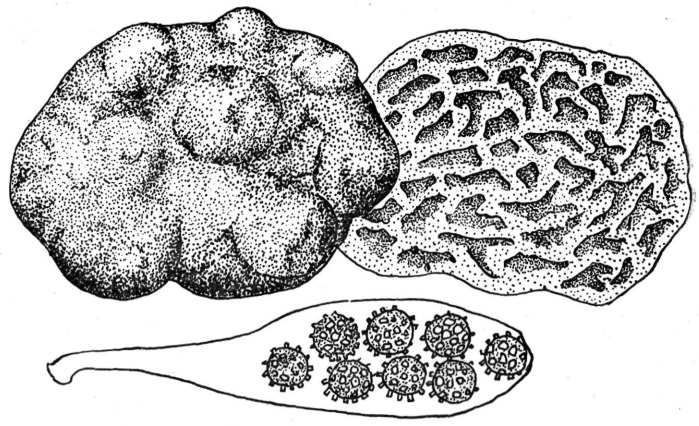

hegy), Károlyháza, Veszprém (városi alsóerdő) és Zirc erdeiben.

Hárskút határában (Borzás) magam is megtaláltam 1961. VIII. 20-án.

3. *Fényes szarvasgomba.* (Tuber nitidum Vitt.) Bakonybélen, a volt apátsági parkban fenyőfák alatt találta.

4. *Ráncos szarvasgomba.* (Genea Klotzschii B. et Br.) Hárskút, Kőrisgyörgy-hegy. VII. hó.

5. *Változékony álszarvasgomba.* (Elaphomyces muricatus Fr.) Hárskút, Márkó, Veszprém. Ez a gomba talán egész Magyarországnak is a legközönségesebb földalatti gombája. Magam a Bakonyban, ahol csak jártam, majdnem mindenütt megtaláltam. (Aklipuszta: Szarvaskút, Bakonybél: Tönköllös, Somhegy, Gyimóti erdő, Eplény, Hárskút: minden erdeje, Kabhegy, Márkó, Szentgál.) Nem találtam Csesznek és Zirc erdeiben.

6. *Varangyos álszarvasgomba.* (Elaphomyces aculeatus Vitt.) Hárskút. Ugyanitt én is megtaláltam több helyen, aztán Bakonybélen is. Hárskúton 1961—1964. között 7 helyen találtam, Bakonybélen XI. 1-én gyűjtöttem.

7. *Bazsalikom álpöfeteg.* (Arcangeliella asterosperma Vitt.) Hárskút, VII—VIII. hó.

8. *Hússzínű álpöfeteg.* (Hydnangium carneum Wallr.) Hárskút, VII—VIII. hó.

9. *Vörösbarna kocsonyás álpöfeteg.* (Melanogaster variegatus Vitt.) Bakonybél, Borostyánliget.

10. *Apró kocsonyás álpöfeteg.* (Melanogaster ambignus Vitt.) Lókút: Kericser erdő, tehát a Borzás. Hárskúton a Hajagban 1962. VI. 9-én, — a Reh-erdőben 1962. VIII. 11-én én is megtaláltam.

További adatok

Saját adataim. A felsorolás a gyűjtési idő sorrendjében. Azoknak a gombáknak az adatait, amelyeket Hollós után én is megtaláltam a Bakony ban, Hollós adataival kapcsolatban fentebb közöltem.

11. *Törékeny álpöfeteg.* (Hysterangium fragile Hesse.) Kabhegy, 1965. X. 13., Hárskút: Hajag, 1962. VI. 4.

12. *Retekszagú álpöfeteg.* (Hysterangium separabile Zeller et Dodge.) Kabhegy, 1955. X. 16—17., 1962. VII. 21.-én Hárskúton a Sándor-árokban gyűjtöttem, 1962. VII. 24-én a Hajagból kaptam.

13. *Francia álpöfeteg.* (Sclerogaster candidus Tul. Zeher et Dodge.) 1955. X. 14-én a Kabhegy nyúlványában a D. 3. erdőtagban, hárs alatt találtam. Első hazai előfordulási adat.

14. *Nagykamrás álpöfeteg.* (Hymenogaster lycoperdineus Vitt.) A Kabhegyen 1955. X. 14-én ugyanott gyűjtöttem, ahol a 13. sz. alatti francia álpöfeteget találtam. Ez ennek a fajnak (14. sz.!) a második honi előfordulási adata.

15. *Ezüstös álpöfeteg.* (Hymenogaster tener Bk.) 1955. X. 16—18. Kabhegy, 1957. X. 12. Eplény, 1962. VI. 22.: Hárskút: Hajag.

16. *Homoki álpöfeteg.* (Hymenogaster arenarius Tul.) 1955. X. 18-án a Kabhegyen, 1958. X. 23-án és XI. 2-án Bakonybélen a volt apátsági parkban gyűjtöttem.

17. *Repedéses álpöfeteg.* (Hymenogaster vulgaris Tul.) 1955. X. 18.: Kabhegy, 1957. X. 29.: Eplény.

18. *Foltos álszarvasgomba.* (Elaphomyces maculatus Vitt.) 1957. X. 10. és 18.: Eplény, 1958. X. 10.: Pénzesgyőr.

19. *Apró szarvasgomba.* (Tuber puberulum B. et Br.) A másutt igen közönséges gombát a Bakonyban ezideig még csak kétszer találtam: 1957. X. 12-én és 18-án Eplény erdeiben.

20. *Pettyes álpöfeteg.* (Hymenogaster olivaceus Vitt.) 1957. X. 12. és 23.: Eplény.

21. *Ráncos álszarvasgomba.* (Elaphomyces papillatus Vitt.) 1957. X. 16.: Eplény, 21. erdőtag. Ez ennek a gombának második honi előfordulási adata.

22. *Molyhos földalatti gomba.* (Endogone macro-

carpa Tul.) 1957. X. 24.: Eplény, 1961. X. 31.: Hárskút: Borzás.

23. *Hólyagos szarvasgomba.* (Hydnocystis clausa Tul.) Cer.) 1957. X. 25-én Eplény határában a vasúton inneni bánya közelében egy öreg cserfa alatt találtam. Első honi előfordulási adat.

24. *Mustárszagú szarvasgomba.* (Tuber rapaeodorum Tul.) 1958. X. 17. Hárskút: Borzás.

25. *Büdös szarvasgomba.* (Balsamia vulgaris Vitt.) 1958. X. 23. és 30-án Bakonybélen a volt apátsági parkban, illetve a a Tönkölyös hegyen találtam. Itt fenyő alatt.

26. *Téli szarvasgomba.* (Tuber brumale Vitt.) 1959. X. 8-án Szentgálon, a Kakastaraj-hegy lábánál levő forrás mellett találtam. Ez ennek a gombának második honi előfordulási adata.

27. *Szöszös istrángos álpöfeteg.* (Rhizopogon suavis Quél.) 1962. VI. 4.: Hajag: Törkü lap, Hárskút határában.

28. *Köldökös álszarvasgomba.* (Elaphomyces anthracinus Vitt.) 1962. VI. 28.: Hárskút, a Kőrisgyörgy-hegy északnyugati csücskében.

29. *Gödrös szarvasgomba.* (Hydnotria tulasnei Berk. et Br.) Csehbánya, tölgyerdő útján 1965. VII. 18-án találta Markó Péter.

30. *Rőt szarvasgomba.* (Tuber rutum Pico) 1965. VIII. 3. Hárskút, Sándor árok, Szemere

31. *Tüskés álszarvasgomba.* (Elaphomyces eclunatus Vitt.) 1965. VIII. 10. Rezi Keszthelyi hgys, Babosné-Bohus és Lisienska.

Harmincegy féle földalatti gomba a Bakony nagy kiterjedéséhez képest bizony édeskevés. Összehasonlításul: Somogyfajszon 32, Litkén (Nórád m.) 24, Pamukon (Somogy m.) 19 földalatti gomba-fajt találtam csak 1—1 helység határában. Hollós Kecskeméten 22, Krassószörényben pedig 20 fajt gyűjtött.

Somogy megyéből 41 faj előfordulását jegyezhettem fel. A Kárpát-térség földalatti gombáinak a száma ezidőszerint 86.

A Bakonyban bizonyára sok földalatti gomba lappang még rejtetten. Reméljük, hogy apránként előkerül annyi, amennyi Somogyból is előkerült (41 faj).

A legkisebb és a legnagyobb eredmény.

Ha ismeretlen erdőben gyűjtünk, egy félnapi kutatás során legalább is egy szarvasgomba fajt kell találnunk. Feltételezve természetesen azt, hogy a terület adottságai a földalatti gombáknak megfelelnek.

Az éveken át felkutatott területeken, ahogy a legjobb lelőhelyeket megtaláltuk, azokon olykor igen sok gombát találhatunk. Olykor 1—1 nagyobb fa alatt 2—7 féle gomba is akad.

Somogyfajszi kutatókörzetemben, Somogyfajszon a 13-as erdőtagban egy 297×50 m. méretű erdőszegélyen 4 év alatt 18 földalatti gomba fajt találtam, összesen több mint 100 termőfolton. Ez több évi kutatás eredménye.

Most két olyan példát említek, amikor egy-egy kis területen egyidőben igen sok gombát találtam. Az ugyancsak somogyfajszi kutatókörzetemben levő Kopárpusztán volt egy nyirkos talajú, fűz-, nyár-, éger- és kőrisfával sűrűn benőtt terület, ahol 1955—1958 között az apró szarvasgombának (Tuber puberulum B. et Br.) több-kevesebb példányát, évről-évre gyűjthettem.

A terület kb. 600 m². Az egyik évben ott minden m²-en 5—6 gombát találtam, illetve találhattam volna. A próbaként felkapált területekről 100-nál több darabot gyűjthettem; az egész terület feltárására nem lett volna időm, mert a környező erdőket is fel kellett még keresnem. Az egész területen tehát egyidejűleg többezer apró szarvasgombát lehetett volna összeszedni.

Somogyfajszon a 10-es erdőtagban kb. 50 éves tölgyfák alatt kb. 80 m² területen a változékony álszarvasgombának (Elaphomyces muricatus Fr.) néhány tucatját gyűjtöttem egyidejűleg. Majdnem minden második fa alatt volt több-kevesebb gomba. De itt sem volt időm az összes fákat átkutatni, s ebből a közönséges gombából többet gyűjteni nem is akartam. Bizonyára itt is ezres tételek rejtőztek a föld alatt.

A Bakonyban ilyen dús termőhelyeket ezideig még nem találtam, bár Eplényen 1957. X. 10—30. között a 21-es erdőtagban ugyancsak igen sok változékony álszarvasgombát gyűjthettem. Míg a somogyfajszi optimális területen csak ezt az egyetlen fajt találtam, az eplényi lelőhelyen még kétféle álszarvasgombát: a foltos (Elaphomyces maculatus Vitt.) és a ráncosodó álszarvasgombát (Elaphomyces papillatus Vitt.). Ez annyiból volt nevezetes lelet, mert addig csak egy honi termőhelye: Kopárpuszta volt ismeretes.

Az írt 3-féle álszarvasgombán kívül még az apró szarvasgombát (Tuber puberulum B. et Br.) is megtaláltam a jelzett 21-es erdőtagban, egy öregtölgy alatt. Ez az erdőtag keleti irányban igen meredeken lejt az ottani patak felé. Tehát még az ilyen, közel házfedél meredekségű köves erdőben is lehet alkalmailag sok földalatti gombát találni. Az erdőtagnak gombák által sűrűn megszállt része legfeljebb 80 m² lehetett. Alsó része bokros, tetején

(a bükkök felett) néhány igen öreg tölgyfa van, illetve volt.

Az Eplényben eltöltött 20 nap alatt három alkalommal kerestem fel az írt erdőrészt, s összesen kb. 25 fa alatt 125 drb gombát találtam. Igaz, hogy ezeket három nap alatt gyűjtöttem, de tekintve azt, hogy ezek a gombák igen tartósak, ha alkalmat szántam volna az ottani kutatásra, akkor is mindet, sőt jóval többet is találhattam volna.

Eplény erdeiben a 20 nap alatt mindössze 9-féle szarvasgombát gyűjthettem, azok között azonban egy olyan gomba volt, amely új a magyar gomba flórában. Ez a felsorolásban már említett hólyagos szarvasgomba (Hydnocystis clausa (Tul.) Cer.).

Talán Eplény körül is kialakulhatott volna egy gomba-Eldorádó, ha ottankörül is 7 évig kutathattam volna. Bizonyos idő, mindenesetre több év kell ahhoz, hogy valamely vidéknek gombákban bővelkedő részére rátaláljunk.

Reméljük, hogy a Bakony is rejteget földalatti gomba-Eldorádót. Fohászkodom is buzgón Perzefonéjához, hogy annak nyomára vezessen. Perzefonéja az alvilág urának, Hádesznek a felesége, tehát méltán tarthatjuk őt patrónánknak. (Azonban kegyeinek osztogatásával siessen Perzefonéja, mert 82 éves elmúltam.)

Rövid utasítás a földalatt termő gombák gyűjtésére

A kutatáshoz kis kapa, növényásó, vagy erősebb kés szükséges. A kapa éle 6—8 cm lehet, nyele kb. 35—40 cm azért, hogy a hátizsákba is beleférjen. Az őszi lombhullás után jól használhatjuk a közönséges gereblyét is.

Mindenféle erdőn, hol fű nincs, s a sertések nem járják, találhatunk földalatti gombát, még égeresfűzes ligetekben is, azon helyeken, ahol korhatag lombtakaró van a humuszréteg felett. Legbiztosabban a gyéren álló öreg fák mellett, erdőszéleken, parkokban stb. Ha a nyár esődús, akkor már júliusban—augusztusban találhatunk érett szarvasgombákat, másként ősszel, egészen januárig. Jó helyek a vizek mentén fekvő erdős-ligetek, avagy a teknőszerű mélyedésekben levő facsoportok, szóval mindama helyek, amelyek nyáron át nem száradnak ki teljesen. A nagyobb gombák olykor felpúposítják maguk felett a földet, esetleg kissé ki is látszanak.

Meleg őszi délutánokon apró fekete, vagy nagyobbacska okkersárga legyek sűrű rajokban táncolnak a gombatermő foltok felett. Ahova egy-egy legyecske leszáll, ott földalatti gombát találunk. Egy-egy zápor elsodorhatja a gombák felett levő lombtakarót, főleg a fák tövénél, s így a gombák napfényre kerülnek.

Hol a fák körül — szinte köröskörül — vaddisznó, borz, őz, mókus túr, vagy kapar, ott utánakeresve, majdnem mindig találunk egy-egy ottfelejtett gombát. Azonban ott, ahol ezek az erdei állatok bőven vannak, bajos földalatti gombát találni.

Kiadósan azonban csak úgy gyűjthetünk földalatti gombát, ha az alkalmasnak vélt helyeken céltudatosan felkutatjuk őket. Evégből az útbaeső bokorsarjakat eltávolítjuk, a lombtakarót félrekotorjuk, azután kis kapánkkal vékony szeleteket kapálva átvizsgáljuk a humuszt és a közvetlenül alatta levő földréteget. Ahol aljnövényzet nélkül is van dús lombtakaró, ott bakancsunkkal kotorjuk el azt, s azután kapálva kutassuk fel a gombákat. A lombtakaró alsó részét, s a kikotort földet ujjaink között morzsoljuk szét, az apróbb, s nem fehér színű gombák így kevésbé kerülik el a figyelmünket.

Munkánk végeztével a földet, s a lombtakarót terítsük helyére vissza, s kissé tapossuk le. Ennek hármas célja van: a rendtartás, a jövő évi termés biztosítása, de előfordul az is, hogy a föld visszakotrása közben megtalálunk egy-egy előzőleg észre nem vett gombát.

Nem találhatunk földalatti gombákat az ún. lősztalajú erdőkben, továbbá tiszta agyagos helyeken, vagy sívár homokban, bár itt egyes fajok (Terfezia) mégis előkerülhetnek. Mocsaras helyeken a mocsárból tartósan kiemelkedő földhátakon találhatunk földalatti gombákat.

A földalatti gombákról is kell törzslapot kiállítani, mert színük, főleg a kezdetben fehér fajoknál, rövidesen átszíneződik. Gombáinkat kis dobozokban, szellősen, de nyirkosan csomagolva „Minta érték nélkül" jelzéssel adhatjuk postára.

Ha egy csomagban többféle gombát küldünk, mindeniket (fajonként) külön-külön, számozott papírtokokba tegyük, s otthon is tartsunk vissza 1—1 példányt azonos számok alatt. Így a meghatározást végző szakembernek nem kell visszaküldenie a gombákat.

Kitetszik az irtakból, hogy a földalatti gombák felkutatása nem egészen egyszerű dolog. Főleg nem az előttünk még ismeretlen erdőkben. Az a körülmény azonban, hogy nem romlékonyak, jelentékenyen segítségünkre van. Néhány puhább állagu fajtól eltekintve, a többi hetekig, sőt hónapokig is épségben marad a földben, mintegy konzerváltan.

Ha azt a területet, ahol földalatti gombákat találtunk, később is felkereshetjük, célszerű a talált termőfoltokat valamelyes módon megjelölni.

Pl. a fa kérgének kis darabon való lehántásával. De jobb kis térképvázlatot készíteni, megjelölve a termőfolt helyét (távolságát, irányát) valamely alkalmas fix ponthoz viszonyítva.

A földalatti gombák tenyésztése.

A franciák a náluk honos francia szarvasgombát (Tuber melanosporum Vitt.) a gombák részére telepített fásított területeken már régóta sikeresen tenyésztik, és pedig természetutánzó módon.

A természetutánzás módja kétféle is lehet. Az egyik módon spórát (gombaszeleteket) kellene alkalmas erdőtalajba juttatni. Ilyen módon külföldön, s nálunk is többen kisérleteztek, eredménytelenül.

A második természetutánzó eljárásnak az a lényege, hogy a gomba micéliumával megfertőzött termést (makkot stb.) vagy csemetét ültetünk szét a gombatenyésztésre kiszemelt és előkészített területen.

A növényi részek megfertőződése a Természetben a következő módon történik. Az erdő talajának a felszínére is kiterjedő gombamicélium, mondjuk így: rálopakodik (ráterjed) az erdő talaján heverő termésre, vagy a lehullott falevelekre.

A humusz alatti micélium pedig megfertőzheti ilyen módon azokat a magról kelt csemetéket, illetve ezek gyökérzetét, amelyek véletlenül az útjába esnek. Ezen a módon terjedhet (szaporodhat) mind földalatti, mind földfeletti gomba.

Hogy a gombák így, illetve így is terjeszkedhetnek, arra számos példát tudnék felsorolni. Egy esetben Pamukon (Somogy m.) egy évek óta parlagon heverő szántóföldön, a közeli erdőtől kb. 300 m-re, egy, legfeljebb 3 éves kis tölgycsemetét találtam, s tőle alig 1 araszra a változékony pénzecskegomba (Clitocybe laccata Scop.) termőteste is ott volt már. A jelenség magyarázata: a szajkó, vagy a varjú felszedett az erdő talajáról egy makkot, s azt máshová akarta vinni. De útközben elejtette. Nem szállt le utána, hanem nyilván újra elment oda, ahonnan a makkot hozta, egy másik makkért.

Ez az egyes madaraknak igen általános faültető tevékenysége. Példánkban a kérdéses makk már meg volt fertőzve az írt gomba micéliumával, az pedig ráterjedt a makk kikelése után a csemete gyökérzetére is, és 1—2 év alatt annyira megerősödhetett, hogy már termőre fordult.

A franciák is eleinte úgy létesítették szarvasgombatermő ligeteiket, hogy oda olyan makkot vetettek, amelyet szarvasgombát termő erdő talajáról szedtek fel. Tehát a földalatti gomba micéliuma is megfertőzheti az erdő talaján heverő növényi részeket.

A Bakonyból (Hajag: Törkű-lap) 1962 nyarán olyan földalatti gombákat (4 félét is!) kaptam, amelyeket a már szétültetett, de még csak 3 éves tölgy- és fenyő csemeték kapálása közben találtak a kapáslányok. Ebben az esetben az a csemetekert lehetett már megfertőzve, ahol magról kelt csemetéket neveltek. Itt is feltünő volt a gyors termőre-fordulás, mert a csemeték csak 3 évesek voltak. Az ott talált gombák azonban az apróbb termetű fajokhoz tartoztak. A nagyobbaknak a termőre fordulásáig — amint azt a franciák tenyésztési eljárásából tudjuk — több időre, 7—10 évre van szükségük.

Ha megfogyatkozott is nálunk a nyári szarvasgomba, annyi termőfoltot azért még fel tudunk kutatni, hogy azok révén elegendő fertőzött csemetékhez jussunk. Az egyes termőfoltok 1—2 m^2 terjedelműek. Ezekbe 15—20 cm-es sortávolságban sűrűn rakva annyi makkot, vagy mogyorót ültethetünk, hogy azok révén már négy termőfoltról is annyi csemetét nyerhetünk, amennyi egy kat. hold betelepítésére elegendő.

2—3 év múlva, amikor a termőfoltokról a csemetéket kiemeljük, ugyanakkor arra a helyre ismét vethetünk makkot (mogyorót), illetve ezek helyett 1—2 éves csemetéket. Mindez késő őszi munkálat.

Korábban még ne vessünk (ültessünk), mert akkor a gombák a legtöbb esetben még aprók. Természetesen az első vetés előtt is kiszedjük a termőfolton talált gombákat.

Mérlegelve a délfranciaországi és a magyarországi időjárási viszonyokat, továbbá azt, hogy az általam Somogyban nyilvántartott négy nyári szarvasgomba termőfolt közül 3 erősen beárnyékolt helyen volt, hazai viszonylatunkban, előztes elgondolás szerint a telepítésnél a következő eltéréseket javasolnám.

Hogy mentől hosszabb erdőszegélyt nyerjünk, hosszúkás téglalap alakban határoljuk körül a betelepítendő területet. Az ideiglenes köztes termények miatt is a 4 m sortávolságot be kell tartani, de a tőtávolság 1,5—2 m lehet. Nagyobb, 2,5—4 m tőtávolság esetén a fák közé, azok kiültetése utáni években, kellő távolságra mogyoróbokrokat telepíthetünk, részint a talaj elgazosodása ellen, részint a téli hidegek, s a nyári melegség miatt. Mert a bokrok alatt jobban megmarad a lombtakaró, s az megakadályozza a talaj kiszáradását.

Mogyorótermesztésünk eléggé elhanyagolt, így a fák között nevelt és rendszeresen kezelt bokrok

termésére is számíthatunk. A mogyoró is jó gazdanövénye a nyári szarvasgombának, ezért a kiültetésre szánt mogyoró-csemetéket előzőleg ugyancsak meg kell fertőzni a szarvasgomba micéliumával. A termőfoltokra vagy sima, vékony vessződarabokat dugványozzunk sűrűn, de a 15—20 cm sorvávolságot betartva tavasszal, vagy pedig ősszel 1 éves csemetéket (magoncokat) iskolázzunk el, s azokat ott 1—2 évig neveljük. A mogyorót magát a termőfoltra közvetlenül elültetni nem célszerű, mert az erdei egerek, szajkók, harkályok azt megdézsmálják.

A mogyorót főleg a nyirkosabb (mélyfekvésű) talajokra telepítsük, ahol a cser-tölgy helyett kőrist ültethetnénk, természetesen ezeket is a vázolt módon megfertőzve.

Egyelőre csak Somogyfajszon folynak a tenyésztési kisérletek (1957 óta), mert a Bakonyban ezideig (1964) még nem találtam olyan nyári szarvasgomba termőfoltot, amely a tenyésztési kísérletekre beállítható lett volna.

Ugyancsak érdemes lenne tenyésztési kísérleteket folytatni a Mattiroló-féle szarvasgombával is. Ez a melegkedvelő, s igen nagyra növő gomba nálunk az egyedüli abban a tekintetben, hogy akácfák alatt is megterem, egyébként is sivár helyeken.

Az írtak szerint a földalatti gombák tenyésztése egyszerű lenne. A valóságban azonban, főleg egy magános kísérletező részére a dolog mégsem olyan egészen egyszerű. Kezdjük azon: sikerült egy-két értékes szarvasgomba termőfoltjára rátalálnunk. Ha oda csemetéket akarunk ültetni, máris rávagyunk utalva az érdekelt Erdőgazdaság engedélyére, sőt támogatására is. Felfedezésünket tehát nem tarthatjuk hétpecsétes titok alatt, hogy a közmondással éljek. Igaz, hogy meg lehetne tenni azt, hogy alkalmas őszi időben eliskolázunk a termőfoltra annyi csemetét, amennyi oda elfér. Ha emberek nem is vennék észre kísérletezésünket, akkor sincs még nyert ügyünk, mert a gombák után kutató erdei vadak megtalálhatják a helyet, hogy a gomba után turkálva, szétdulják a csemetéket. Ezért a termőfoltot tüskés ágakkal, esetleg tüskésdrót kerítéssel is be kell keríteni. A bekerített hely pedig mások figyelmét is felhívja. Tehát megdézsmálhatják csemetéinket, főleg ha azok gyümölcsfacsemeték, vagy mogyorók.

Eddig nem írtam arról, hogy kertünkben különféle gyümölcsfák alatt is tenyészthetünk az írt módon földalatti gombákat. Vagy akácfáink alatt is az írt Mattiroló-féle szarvasgombát, bár ez menne a gyümölcsfák alatt is. Igy kertünkben a gyümölcstermés mellett földalatti gombákat is szüretelhetnénk.

Ha az imént vázolt kezdeti nehézségeket le tudtuk valahogyan győzni, akkor a további kísérleteket nem kellene mások (emberek, állatok) károsításától féltenünk, mert kísérleteinket saját, körülkerített kertünkben is folytathatjuk. A további csemetefertőzésekre ui. felhasználhatjuk a már korábban fertőzött, gombát termő gyümölcsfáinkat (vagy akácot). Igy hólavina módjára mind több és több fertőzött gyümölcsfacsemetéhez juthatunk. Ennek jelentőségét azt hiszem nem kell bővebben fejtegetnem. Mindenki szivesebben vásárol majd olyan gyümölcsfacsemetét, amely alatt szarvasgomba is fog teremni. A szarvasgombák ezen a módon kerti terménnyé változhatnak, nem kell értük az erdőbe menni.

Most felsorolom azokat a gyümölcsfákat, amelyekről tudjuk, hogy alattuk földalatti gombák is megteremnek: szelíd gesztenye, őszibarack, mogyoró, cseresznye, meggy.

A további kísérletek lennének hivatva eldönteni azt, hogy milyen szarvasgombák még milyen további gyümölcsfák alatt teremhetnek.

A nyári szarvasgombával folytatott tenyésztési kisérleteket 1958 óta az Erdei Termékeket Felfolgozó és Értékesítő Vállalat végzi, illetve végezteti.

Szemere László

Die Trüffeln des Bakonywaldes

Mit den Trüffeln des Bakonywaldes beschäftigte sich erstmalig L. Holló, der in seinem 1911 erschienenen Werk (Magyarország földalatti gombái — Die unterirdischen Pilze Ungarns) zahlreiche Arten aus dieser Gegend beschrieben hat. Auch in den Jahren nach der Jahrhundertwende wurde im Bakonywald die Sommertrüffel reichlich gesammelt. In unseren Tagen weiß man selbst vom Sammeln der Trüffeln so gut wie nichts. Der Zweck der vorliegenden Abhandlung besteht einerseits eben darin, um das Sammeln von Trüffeln zu erneuern und andrerseits auch Aufklärungen über die Zuchtmöglichkeiten zu geben.

Die Sommertrüffel (*Tuber aestivum Vitt.*), die rotbraune, gallartige Bunte Schleimtrüffel (*Melanogaster variegatus Vitt.*), die Weiße Trüffel (*Choiromyces venosus Fr.*) und die Rotfleischige Piemonttrüffel (*Matitrodomyces terfezoides Ed. Fischer*) sind die vier Arten, mit deren Zucht es sich im Bakonywald zu befassen lohnt. Der Verfasser charakterisiert ausführlich die erwähnten Arten. Sodann teilt er in der floristischen Aufzählung die bisherigen literarischen Angaben und seine eigenen neuen Angaben mit. Er gibt insgesamt 28 unterirdisch wachsenden Pilzarten aus dem Bakonywald bekannt, was im Verhältnis zu der Ausbreitung des Gebirgslandes eine geringe Zahl darstellt. Ein Anwachsen der Artenzahl ist demnach zu gewärtigen. — Die bisherige erfolgreichste Trüffeleinsammlung fand bisher in der 21. Waldparzelle von Eplény statt: in einem etwa 80 m² großen abschüssigen alten Eichenbestand kamen 4 Arten zum Vorschein, u. zw. die Stachelige Hirschtrüffel (*Elaphomyces muricatus Fr.*), die Fleckige Hirschtrüffel (*E. maculatus Vitt.*), die Punktierte Hirschtrüffel (*E. papillatus Vitt.*) und die Flaumhaarige Zwergtrüffel (*Tuber puberulum B. et Br.*).

Die letzten beiden Abschnitte der Abhandlung beschreiben sämtliche Sammel- und Zuchtmethoden der eßbaren Trüffeln. Verfasser lenkt die Aufmerksamkeit darauf, daß außer den neu angepflanzten Wäldern auch die Obstgärten (mit Pfirsich, Kirsch- und Weichselbäumen) ausgenützt werden sollten.

László Szemere

Les truffes du Bakony

László Hollós était le premier qui a étudié les truffes du Bakony. En effet, dans son livre paru en 1911 (Les champignons souterrains de la Hongrie) il rendait compte de l'existence de nombreuses espèces de cette contrée. Dans les années qui suivirent le tournant du siècle, la récolte des truffes d'été était abondante dans le forêts de Bakony. Par contre, de nos jours on se souvient à peine de la cueillette des truffes. L'un des buts de l'étude est précisément de faire revivre la récolte des truffes et même d'en exposer les possibilités de culture.

La truffe d'été (*Tuber aestivum Vitt.*) la fausse vesse de loup gélatineuse d'un brun rougeâtre (*Melanogaster variegatus Vitt*), le blanc (*Choiromyces venosus Fr.*) et la truffe Mattiroló (*Mattirodomyces terfezoides Ed. Fischer*) sont les 4 espèces dont la culture vaut la peine d'être entreprise dans le Bakony. L'auteur caractérise en détail les espèces susmentionnées. Puis il communique les données de la littérature publiées jusqu'ici et ses propres données dans l'énumération floristique. Nous connaissons en tout 28 espèces de champignons souterrains du Bakony, nombre très restreint proportionnellement à l'étendue de notre région montagneuse. On peut s'attendre à un accroissement du nombre des espèces. La récolte des truffes la plus importante jusqu'ici a été effectuée dans le secteur de forêt n° 21 d'Eplény: 4 espèces ont été découvertes dans une chênaie en pente de 80 m², c'étaient de fausses truffes variables (*Elaphomyces muricatus Fr.*), de fausses truffes tachetées (*E. maculatus Vitt.*), de fausses truffes ridées (*E. papillatus Vitt.*) et de petites truffes (*Tuber puberulum B. et Br.*)

Les deux derniers chapitres de l'article communiquent tous les modes de culture et de cueillette des truffes comestibles. L'auteur attire l'attention sur le fait qu'en dehors des nouvelles acclimatations forestières, il faudrait aussi utiliser les vergers où se trouvent des pêchers, des cerisiers et des griottiers.

László Szemere

ТРЮФЕЛИ БАКОНЯ

Трюфелями Баконя впервые занимался Ласло Холлош, который в своей книге „Подземные грибы Венгрии", выпущенной в 1911 году, описал много видов из этой области. В годах после начала нашего века собирали обильно летние или черные трюфели в Баконе, однако в наши дни почти не помнят собирания трюфелей. Одной из целей данного очерка является именно то, чтобы обновить собирание трюфелейи, более того, ориентировать читателей о возможностях культивирования этих грибов.

Летний или черный трюфель *(Tuber aestivum Vitt.)* краснокоричневый студенистый ложнодождевик *(Melanogaster variegatus Vitt.)*, белый трюфель *(Choiromyces venosus Fr.)* и трюфель Маттироло *(Mattirolomyces terfezoides Ed. Fischer)* представляют собой те четыре вида, выращиванием которых стоит заниматься в Баконе. Автором подробно описываются упомянутые виды. Затем сообщаются до сих пор опубликованные литературные данные, как и собственные наблюдения автора во флористическом перечислении. Мы знаем всего 28 видов подземных грибов из области Баконя, и это число невелико в сравнении с территорией этих горных лесов. Ожидается рост числа видов. Наиболее успешное собиране трюфелей было проведено в эпленьской лесной полосе № 21; на старом наклонно лежащем дубовом перелеске площадью в около 80 *кв. м.* нашлось 4 вида, а именно: изменчивый ложнодолждевик *(Elaphomyces muricatus Fr.)*, пятнистый ложнодожденик (*E. maculatus Vitt.)*, складчатый или морщинистый ложнодождевик *(E. papillatus Vitt.)*, и мелький трюфель *(Tuber puberulum B. et Br.)*.

В двух последних частях статьи описываются все возможные методы собирания и выращивания съедобных трюфелей. Автор обращает внимание на то, что кроме новонасажденных лесов было бы необходимо для этой цели использовать и фруктовые сады (персиковые, черешневые и вишневые сады).

Ласло Семере